

دوفصلنامه‌ی پژوهش در آموزش زبان و ادبیات عرب

دوره چهارم، شماره دوم، زمستان ۱۴۰۱

بررسی فرایند آموزش زبان عربی در کشورهای اروپایی

* حسن مجیدی^۱عبدالاحد فیروزی سنقرآبادی^۲

چکیده

آموزش زبان عربی به جهت پیوند آن با مسائل ایدئولوژیک، فراتر از کشوری معین است و اروپا نیز از همان دوره‌های نخست تحت تأثیر آن بوده است. از قرن هشتم تا دوازدهم میلادی، عربی زبان علمی دنیا بود. از آن زمان تاکنون اروپاییان همیشه با زبان عربی روابط علمی و سیاسی داشتند. در حال حاضر نیز زبان عربی در اروپا همچنان طرفدارانی دارد و تدریس می‌شود، فقط در فرانسه شش میلیون عرب زندگی می‌کنند. در آلمان و هلند بخش قابل توجهی از شهروندان را مسلمانان و یا افرادی که رگ‌وریشه عربی دارند و یا عرب مهاجر هستند، تشکیل می‌دهند و از آنجایی که عربی زبان اسلام است در آینده هم پررونق خواهد بود و با توجه به اهمیت آن در این پژوهش با استفاده از روش جمع‌آوری و توصیفی-تحلیلی به بررسی فرایند آموزش زبان عربی در اروپا خواهیم پرداخت و در پی بررسی وضعیت کنونی آموزش عربی، مشکلات موانع و چالش‌های آن در کشورهای اروپایی و ارائه راه‌حل هستیم. چالش‌هایی همچون: ناهماهنگی مؤسسات آموزش زبان عربی در کشورهای اروپایی، نبود مرجع قوی و مورد تأیید همگان، تجاری بودن کتاب‌های درسی و پایین‌تر بودن سطح مواد درسی آموزش این زبان نسبت به کتاب‌های آموزشی دیگر اروپایی. استانداردسازی برنامه‌های درسی، تدرج و رعایت ترتیب در مراحل آموزشی، در نظر داشتن شرایط و نیازهای زبان‌آموز و همسان‌سازی آموزش زبان عربی با چهارچوب مشترک اروپایی آموزش زبان‌ها، می‌تواند در برطرف کردن این چالش‌ها تأثیر بسزایی داشته باشد.

کلیدواژه‌ها: اروپا، روش‌های تدریس زبان عربی، اهداف، موانع، راه‌حل‌ها.

^۱ دانشیار گروه زبان عربی دانشگاه حکیم سبزواری، h.majidi@hsu.ac.ir

^۲ دانش‌آموخته کارشناسی ارشد دانشگاه حکیم سبزواری، hsu.ac.ir@۹۹۱۳۴۶۲۰۵۳

تاریخ ارسال ۱۴۰۱/۰۹/۱۴ تاریخ پذیرش ۱۴۰۱/۱۲/۱۲

۱- مقدمه

با پیشرفت تکنولوژی و وسایل ارتباطی جدید آموزش زبان‌های مطرح و زنده دنیا به یکی از نیازهای جوامع تبدیل شده است زیرا با آموختن زبان دوم می‌توان با افراد آن زبان ارتباط برقرار کرد و تعامل داشت، به شباهت‌ها و اختلافات فرهنگ خودی با فرهنگ زبان مقصد پی برد و در نتیجه با تغییرات دائمی جامعه جهانی همیشه رقابتی سازگار داشت، مهارت‌های یادگیری مستمر را بدست آورد، با مهارت‌های تفکر انتقادی بهبود یافت و مشکلات را حل کرد و در جامعه محلی، ملی و جهانی فعالانه مشارکت کرد.

همان‌طور که آموزش زبان اول یک وظیفه ملی است درک زبان‌های دیگران نیز وظیفه ملی به شمار می‌رود. از آنجایی که زبان عربی پیش‌تاز مسابقه زبان‌های متمدن است و رهبری دینی و تاریخی آن در جهان ریشه دوانده است در اکثر کشورهای جهان آموزش داده می‌شود. اروپا نیز از دیرباز با زبان عربی مرتبط بوده است. نقش عربی در حفظ میراث علمی یونان طی فرایند بزرگ ترجمه عهد عباسی و پایه‌گذاری انقلاب علمی و انتقال دانش و اختراعات مسلمین به اروپا انکارناپذیر است. رنسانس اروپایی ثمره فعالیت اندیشمندان اروپایی در سده‌های پایانی قرون وسطی و مرهون بهره‌مندی از فرهنگ و تمدن اسلامی بود، رویکرد اروپاییان به ترجمه متون علمی مسلمانان برای رهیابی به معارف بشری اساس بسیاری از مطالعات علمی اروپا قرار گرفت. در همین راستا از سال ۱۳۱۱ آموزش زبان عربی به‌عنوان مقرر درسی در شهرهای روم، پاریس، بولونیا و آکسفورد تعیین شد. از مترجمان معروف عربی در اروپای بعد از تأسیس دارالترجمه‌ها می‌توان به افرادی همچون: اسقف اعظم ریموند طلیطلی مؤسس مدرسه ترجمه طلیطله، یوحنا اشیلی مترجم کتاب حساب خوارزمی، هوگو سانتالایی مترجم شرح بیرونی بر کتاب نجوم بتانی، آدلارد بائی مترجم مقدمات حساب خوارزمی و پانزده مقاله اصولی اقلیدس از عربی به لاتین، گرهارد کریمونایی مترجم کتاب قانون ابن سینا، مارکوس طلیطلی مترجم الاوهیه والمیاه والبلدان، ابراهیم بن عزرا مترجم شرح ابوریحان بیرونی بر زیج خوارزمی را نام برد. (اشکواری و غفارزاده، ۱۳۹۵: ۳۳ تا ۳۷)

امروزه در کشورهای مختلف اروپا از آموزش زبان عربی استقبال می‌شود چراکه فرهنگ و زبان عربی بخش جدایی‌ناپذیری از تاریخ و فرهنگ برخی از کشورهای اروپایی همچون ایتالیا و اسپانیا به شمار می‌رود (مجموعه من المؤلفین ۲۰۱۵: ۱۸) تا جایی که باسکول دی گیگانوس و دو مهندس معماری انگلیسی یعنی جیولس جاوری و آوین جونز نقشه ارتفاعات و بخش‌های مختلف منطقه (الحمراء) را به تصویر کشیدند که اخیراً با عنوان «غرناطه مغربی رومانیسی بخشی از خیال شرقی تا امروز» منتشر کردند (اویز گارسیا، ۲۰۰۵: ۴۴). بعد از زبان‌های لاتین و انگلیسی، عربی بیشترین تأثیر را بر زبان اسپانیایی داشته است و قسمت زیادی از واژگان اسپانیایی که ریشه لاتین ندارد از عربی گرفته شده است. پس از فتح جنوب اروپا توسط مسلمانان که تا قرن پانزدهم میلادی حکومت کردند زبان رسمی کشورهای جنوب اروپا و زبان علم و فرهنگ کل اروپا عربی بود، از دیگر سو امروزه نیز میلیون‌ها عرب مقیم کشورهای اروپایی هستند و اروپایی‌های زیادی را می‌توان دید که رگ و ریشه عربی دارند و این افراد به‌منظور حفظ هویت اسلامی و فرهنگی خود خواهان فراگیری زبان عربی هستند. روابط تجاری و اقتصادی اروپاییان با کشورهای عربی، گفتگوهای تمدن‌ها، روابط دیپلماسی و سیاسی اروپا و کشورهای عربی از دیگر انگیزه‌های آموزش عربی در اروپاست.

در همین راستا مسأله پژوهش ما چنین است: انگیزه‌های فراگیری و آموزش زبان عربی در اروپا چیست؟ شیوه‌های آموزش چگونه است و چالش‌های آن چیست؟

مطابق مطالعات اولیه می‌توان فرضیات زیر را برای این سؤالات متصور شد: عواملی همچون مهاجرت بسیاری از عرب‌ها به اروپا، روابط اقتصادی و سیاسی اروپاییان با جهان عرب و غیره آموزش زبان عربی را در اروپا گسترش داده است. بخشی از برنامه‌ها و مواد درسی به‌وسیله مؤسسات و وزارتخانه‌های کشورهای عربی همچون مراکش، تونس و عربستان تعیین و بخشی از برنامه‌ها و مواد درسی به‌وسیله نویسندگان، متخصصان و بخش‌های تجاری غربی و افراد مقیم در غرب نوشته می‌شود که مواد درسی را بر اساس تجربه تعیین می‌کنند، در حال حاضر این نوع بیشتر رواج دارد. برخی از چالش‌های آموزش عربی در اروپا عبارت‌اند از: محدود و اندک بودن آموزش عربی در نظام آموزشی کلی اروپا، درحالی‌که عرب‌ها و متقاضیان آموزش عربی بخش قابل توجهی از ساکنان اروپا را تشکیل می‌دهند، ضعف علمی آشکار در شیوه‌های آموزشی عربی و نبود مرجعیت علمی آموزشی یکسان.

۲- اهمیت موضوع

با گسترش راه‌های ارتباطی مجازی و فراگیر شدن شبکه‌های اینترنتی و ماهواره‌ای دنیای ما دیگر در سطح دهکده جهانی باقی نمانده بلکه به اتاقی می‌ماند که در آن واحد همه‌ی ساکنان آن با یکدیگر ارتباط برقرار می‌کنند بنابراین یادگیری زبان‌های خارجی به یک ضرورت تبدیل شده است و بررسی شرایط و کیفیت آموزش زبان عربی در اروپا از این جهت حائز اهمیت است که می‌توان به تجربه‌ها و نتایج موسسه‌ها و مراکز آموزش عربی در اروپا پی برد و از آن‌ها استفاده کرد. روش‌ها و راهبردهایی را که اروپایی‌ها برای آموزش زبان عربی به کار گرفتند را توسعه داد. از نیازهای زبانی زبان‌آموزان عربی پرده برداشت و به جستجوی راه‌های توسعه‌ی زبانی پرداخت و از آنجایی که عربی به‌عنوان زبان دوم در اروپا آموزش داده می‌شود و برای ما فارسی‌زبانان نیز عربی زبان دوم است پس می‌توان نتایج این تحقیق را برای بهبود سطح آموزش عربی در داخل کشور به کار گرفت.

در همین راستا پژوهش پیش‌رو با تکیه بر روش توصیف-تحلیل در تلاش است تا به بررسی و تحلیل انگیزه‌ها، عوامل و چگونگی تدریس زبان عربی در کشورهای اروپایی، چالش‌ها و موانع آموزش آن در اروپا بپردازد و راه‌کارهایی برای بهبود وضعیت آموزشی درس عربی و از بین بردن چالش‌ها ارائه دهد.

۳- پیشینه پژوهش

با توجه به اهمیت آموزش زبان عربی و حرکت نظام‌های آموزشی به سمت استانداردسازی پژوهش‌های مختلفی در این زمینه صورت گرفته است در ادامه به چند نمونه از این آثار اشاره می‌کنیم.

۱- المرجع فی تعلیم اللغه العربیة للناطقین بلغات اخری، طعیمه (د.أحمد رشدی)، جامعه أم القرى، وحدة البحوث و المناهج، ابریل ۱۹۸۶. بر دو بخش تأکید کرده اول: تمرکز مدرس بر مفاهیم و شیوه‌ها و اهمیت این دو. دوم: تعریف شیوه‌های مدرن در آموزش زبان عربی به گویشوران زبان‌های دیگر با تأکید بر عملکرد مناسب. این کتاب یکی از مراجع در آموزش زبان عربی به‌عنوان زبان دوم به شمار می‌رود.

۲- تعلیم اللغه العربیة للناطقین بلغات اخری، محمود کامل ناقه، دانشگاه أم القرى چاپ اول ۱۴۰۵. مؤلف اصول کلی آموزش زبان عربی برای گویشوران زبان‌های دیگر را ارائه، مهم‌ترین شیوه‌های تدریس را بررسی و چگونه شنیدن،

مهارت‌های شنیدن، تمرین شنوایی و عوامل مؤثر در توسعه شنوایی را بررسی کرده و سپس اهمیت گفتار، نقش معلم در گفتار و آموزش نوشتن را بررسی کرده و در پایان چگونگی تدریس قواعد بیان کرده است.

۳- اللغة العربية فی اروپا، فلیب دی طرازی، ۲۰۱۲ م، موسسه هنداوی، قاهره، مصر. انگیزه‌های آموزش عربی در اروپا را بررسی و به این نتیجه رسیده که از قرون وسطی اروپا به‌طور کلی و به‌ویژه فرانسوی‌ها، برای استفاده از فرهنگ غنی و علوم مسلمین به آموزش زبان عربی روی می‌آوردند.

۴- تعلیم اللغة العربية بین الاختصاص و السمسره: فرنسا نمودجیا، خمیری عبدالحفیظ، البحت العلمی نشر فی فجر نیوز، ۲۰۰۹/۷/۲۴. آموزش عربی در فرانسه انگیزه‌ها، برنامه‌های درسی مورد اعتماد، چالش‌های سر راه آموزش عربی، برخورد مسئولین فرانسه با آموزش عربی در کشورشان را مورد بررسی قرار داده است و استفاده از مدرسین متخصص برای آموزش، هماهنگی با چهارچوب کلی استاندارد آموزشی اروپا و استفاده از ابزار و شیوه‌های نوین تدریس را برای بهبود آموزش عربی در فرانسه پیشنهاد داده است.

و با توجه به این که تاکنون در زمینه آموزش زبان عربی در کشورهای اروپایی پژوهشی به زبان فارسی و به‌صورت مستقل انجام نگرفته است سعی نمودیم به بررسی شیوه‌ها و تجربه‌های آموزش زبان عربی در اروپا بپردازیم.

۴- شیوه‌های آموزش زبان عربی در اروپا

۴- انگاهی به وضعیت آموزش در اروپا

فرایند آموزش بر سه پایه کلی استوار است که عبارت‌اند از: دانشجو، استاد و مواد درسی، برخی نیز زیرمجموعه‌هایی بر این سه گزینه، همچون اداره آموزشی برای استاد و سرپرست برای زبان‌آموزان کودک اضافه نموده‌اند. (کشک خدیجه والعبیدی، ۲۰۱۴: ۳۴). اکنون آموزش زبان عربی در اروپا را با تفکیک این سه رکن اصلی بررسی خواهیم نمود. الف- دانشجو: زبان‌آموزان اروپایی یا کودکان مسلمانی هستند که در کشورهایی زندگی می‌کنند که آموزش عربی جزء مواد درسی مدارس آنها نیست بنابراین باید در روزهای تعطیل هفته برای یادگیری عربی به مساجد و کلاس‌های خصوصی بروند که چون وقت استراحت آنان است تمایلی به یادگیری عربی ندارد (توانایی دارند تمایل ندارند)، بخش دوم افراد بزرگ‌سال عربی هستند که در کشورهای عربی زاده و بزرگ شده‌اند و سپس برای کار و یا به دلایل مختلف دیگر به کشورهای اروپایی مهاجرت کردند و سال‌های متوالی از جو عربی دور بوده‌اند و عربی را فراموش کرده‌اند ولی اکنون که فرصت پیدا کرده‌اند برای حفظ دین‌داری و تمدن خویش به آموزش عربی روی آورده‌اند (تمایل زیاد و توانایی اندکی دارند)، بخش سوم جوانانی با رگ و ریشه عربی هستند که در غرب زاده و بزرگ شده‌اند ولی هرگز عربی بلد نیستند بلکه به خاطر برخی از نیازها به یادگیری عربی روی آوردند (تمایل دارند توانایی یادگیری هم دارند ولی ذهنشان با عربی بیگانه است)، همه این افراد زبان رسمی کشورهایی که در آن زندگی می‌کنند را به‌عنوان نخستین شرط باید بیاموزند بنابراین برای همه این افراد عربی یک زبان دوم بشمار می‌رود. بخش چهارم افرادی با سنین مختلف از غربی‌هایی که در پی یادگیری عربی هستند ولی نه رگ و ریشه عربی دارند و نه حال و هوای زبان و فرهنگ عربی را تجربه کرده‌اند. این افراد یا برای اهداف دینی و یا با اهداف دنیوی عربی را می‌آموزند.

چالش دیگری که وجود دارد به خود زبان‌آموزان اروپایی و ماهیت زبان عربی برمی‌گردد زیرا عربی برای آنان زبان دوم به شمار می‌رود که در حال و هوای آن زندگی نکردند، بنابراین برخی از اشتباهاتی که ممکن است در عملکرد

زبان آموزان عربی، اروپایی تبار رخ دهد عبارت‌اند از: عدم تشخیص بین حروف مشابه مثل (طیب) و (تیب) و یا (مریده) به جای (مریضه). عدم تمییز بین حروف حلقی ممکن است به کلمه (بغداد) را (بخداد) بخوانند یا بشنوند. در تشخیص بین حروف کشیده و کوتاه نیز دچار اشتباه می‌شوند و گاهی ممکن است واژه (فندق) را (فندوق) تلفظ کنند و نیز در اسلوب استخدام الفاظ عربی با مشکل روبرو می‌شوند.

ب- معلم: اساتید و معلمان آموزش عربی در اروپا غالباً افرادی هستند که زیر نظر مؤسسات و مراکز خیریه‌ای که مسلمانان برای حفظ دین در غرب ایجاد کرده‌اند کار می‌کنند، یا افرادی هستند که براساس قراردادهای بین حکومت‌های اسلامی و اروپایی برای حفظ ارتباط مهاجرین با کشور خودشان به تدریس زبان عربی مشغول هستند. این گروه از افراد عموماً دو مشکل اساسی دارند یکی این که با گویش محلی خودشان حرف می‌زنند و تدریس می‌کنند و دومی این که این افراد در کشورهای خودشان تخصص گرفتند و تجربه کسب کرده‌اند درحالی که تدریس عربی برای گویش‌وران عربی با تدریس عربی برای غیر گویش‌وران به آن کاملاً متفاوت است.

و برخی از اساتید و معلمان آموزش عربی در اروپا افرادی از خود غربی‌ها هستند که هرگز محیط و جو عربی را تجربه نکرده‌اند بلکه در دانشگاه‌ها و مدارس دولتی برخی از کشورها مثل فرانسه درس خوانده‌اند و عربی را یاد گرفته و سپس استخدام شده‌اند، این افراد عموماً با همان حال و هوای غربی و متناسب با زبان مادری خودشان عربی را تدریس می‌کنند تا جایی که یکی از معلمان فرانسوی الاصل می‌گوید برای تسهیل یادگیری دانش آموزان فرانسوی صیغه مثنی را حذف کنیم (العبدی، ۱۴۳۶:۳۴) و این می‌تواند در فرایند یادگیری زبان عربی شکافی جبران‌ناپذیر ایجاد کند.

بیشتر مدرسین زبان عربی در اروپا مهارت کافی در تصحیح اشتباهات را ندارند و فقط بر دو مهارت خواندن و نوشتن تأکید می‌کنند و به دو مهارت حرف زدن و شنیدن کمتر اهمیت می‌دهند و همین امر باعث کاهش بازدهی شده است.

ت- شیوه تدریس: شیوه‌ها و برنامه‌های درسی آموزش عربی در اروپا، به‌طور کلی دو نوع برنامه و مواد درسی در اروپا وجود دارد نوع اول: به‌وسیله وزارت‌های آموزش و پرورش کشورهای عربی مثل مراکش، تونس و یا سری آموزشی «عربی برای همه» در کشور عربستان برنامه‌ریزی و به‌وسیله موسسه‌ها و مراکز آموزشی و به تناسب وضعیت زبان‌آموزان رواج داده می‌شود، ولی این فعالیت‌ها محدود بوده و پاسخ‌گوی خیل عظیم متقاضیان آموزش زبان عربی در غرب نیست. نوع دوم: برنامه‌های درسی و شیوه‌هایی است که به‌وسیله نویسندگان و متخصصان و بخش‌های تجاری غربی و افراد مقیم در غرب نوشته و مواد درسی بر اساس تجربه تعیین می‌شود، در حال حاضر این نوع بیشتر رواج دارد.

از جمله کتاب‌ها و سری‌های آموزش عربی در اروپا می‌توان کتاب‌های زیر را نام برد: عربی بین یدیک از موسسه «عربی برای همه» زیر نظر دکتر محمد عبدالرحمن، چاپ موسسه وقف اسلامی عربستان، سلسله (أحب عربی و اتعلمها) دکتر حبیب عفاص، انتشارات شباب بلا حدود، پاریس فرانسه. مجموعه کتاب‌های «العربیة الشاملة» تألیف سوسن صدقی که چاپ موسسه مستقبل پاریس. سلسله (تعلم العربیة) دکتر حافظ جویرو، موسسه عالم المعرفة، لیون، فرانسه (صفحه رسمی مسلمانان اروپایی iqrashop، 15/6/2022).

۵- کیفیت و شیوه آموزش زبان عربی در اروپا

متقاضیان یادگیری زبان عربی در اروپا غالباً عرب‌های مقیم در اروپا، مسلمانان مهاجر، پناهندگان و نیز مسلمانان اروپایی هستند. در کشورهای اروپایی برای تحقق یکپارچگی، زبان رسمی این کشورها توسط موسسه‌های دولتی به این افراد

آموزش داده می‌شود ولی آموزش زبان عربی تقریباً در همه کشورهای اروپایی به عهده موسسه‌های خصوصی، آموزشگاه‌های زبان، مدارس و مراکز اسلامی است (الدبایی، ۲۰۱۳: ۸).

باید گفت که آموزش زبان عربی در اروپا محدود و بسیار کمتر از نیاز متقاضیان است و تنها در برخی از کشورهای اروپایی عربی به عنوان زبان اختیاری در مدارس دولتی آموزش داده می‌شود اما بسیار محدود و اندک است. نکته دیگری که در اینجا حائز اهمیت است سختی‌ها و مشکلات مربوط به طبیعت زبان عربی است. مثلاً زبان عربی از راست به چپ نوشته می‌شود در حالی که تقریباً همه زبان‌های اروپایی از چپ به راست نوشته می‌شوند بنابراین دانشجویان اروپایی در نوشتن به زبان عربی با مشکل روبرو می‌شوند و همین‌طور شکل و طبیعت حروف عربی با حروف لاتین متفاوت است حروف عربی در کلمه متصل و به هم چسبیده نوشته می‌شوند در حالی که در لاتین فقط کافی است حروف کنار هم قرار بگیرند تا واژه را تشکیل دهند در نتیجه حروف عربی با توجه به موقعیت قرار گرفتن در اول، وسط و یا آخر واژه متفاوت نوشته می‌شود مثلاً حرف (لام) در واژه (رجل)، (لغۀ) و (طالب) به سه شکل متفاوت نوشته می‌شود و این زبان آموز لاتین را با مشکل روبرو می‌کند.

مشکل دیگری که ممکن است زبان‌آموزان اروپایی با آن مواجه شوند بحث حرکات و اعراب‌گذاری است زیرا در زبان لاتین حرکات هم در غالب حروف بیان می‌شوند ولی در عربی از حرکات (فتحه، کسره، ضمه و سکون) استفاده می‌شود و معمولاً کتاب‌های عربی به جز قرآن و کتاب‌های حدیثی اعراب‌گذاری نمی‌شوند بنابراین زبان‌آموز اروپایی در خوانش، تشخیص و در نتیجه فهم عبارت عربی با سختی و مشکل روبرو می‌شود. (العیدی، ۱۴۳۶: ۸۰)

خاصیت اشتقاق‌زایی زبان عربی باعث شده که از یک ریشه سه حرفی کلمات زیادی با معانی و کاربردهای متفاوت رواج پیدا کند در حالی که چنین ویژگی در زبان‌های اروپایی به چشم نمی‌خورد.

۵-۱ آموزش عربی در دانشگاه‌های اروپایی به دو بخش کلی تقسیم می‌شود

۱- آموزش عربی عمومی: که مواد درسی آن عبارت‌اند از: آواشناسی، دستور زبان، ترجمه، تاریخ تمدن اسلامی، گویش‌های (مغربی، مشرقی و مصری) و ...

۲- آموزش زبان عربی تخصصی: از آنجایی که عربی یکی از شش زبان رسمی سازمان ملل است و در بخش‌هایی همچون سیاست، اقتصاد، بانکداری اسلامی و صرافی کاربرد دارد و از طرفی سیاست خارجی اتحادیه اروپا برای توسعه ارتباط با جمعیت عرب‌زبان اتحادیه اروپا و کنترل هرچه بیشتر آن‌ها در پی افزایش قابلیت‌هایشان برای صحبت به زبان عربی، نوشتن و درک متن‌های عربی هستند؛ زبان عربی را به‌طور تخصصی در دانشگاه‌های اروپا تدریس می‌کنند.

بخش کلی آموزش عربی در اروپا که همان بخش خصوصی است تابع نیازها و درخواست‌های متعلمین است بنابراین با دو مشکل اساسی روبرو است: اول متفاوت بودن اهداف و نیت‌های زبان‌آموزان. دوم نبود مرجع آموزشی مشخص.

تعدد الگوها و تعدد برنامه‌های درسی و روش‌های مورد استفاده مشکلات و موانعی را برای آموزش عربی بوجود آورده است. در طول تاریخ روابط عرب‌ها و اروپاییان بیشتر به شکل جنگ و درگیری بود و این طبیعی است که انگیزه یادگیری زبان طرف مقابل جنگ با انگیزه یادگیری مقصد تجاری-گردشگری و یا زبان دین متفاوت است. ولی در حال حاضر به دلیل مهاجرت جمعیت قابل توجهی از عرب‌ها به اروپا و زندگی در بین اروپاییان معادلات تغییر کرده و پدیده تاریخی منحصر به فردی در روابط مسلمانان و اروپاییان به وجود آمده است.

و برنامه‌های آموزشی نیز انعکاسی از محیط، فهم و سبک تنظیم‌کنندگان برنامه‌های درسی است. آموزش عربی برای غیر گویشوران به عربی، نیز تحت تأثیر مراجع و الگوهای مختلف است، برخی از برنامه‌های درسی با تکیه بر مرجع فرهنگی بنا شده است فرهنگیان و آگاهان اروپایی به‌خوبی می‌دانند که زبان عربی حامل فرهنگی غنی بوده و ثمرات فرهنگ یونان و لاتین را در خود گنجانده است. مستشرقین از همان ابتدای اختراع دستگاه چاپ بسیاری از کتاب‌های تاریخ سرزمین‌های عربی، جغرافیا و رجال را از عربی به زبان‌های اروپایی ترجمه و چاپ کردند. (فیلیب دی طرازی، ۲۰۱۲: ۱۳). برخی از برنامه‌های درسی بر اساس مرجع تاریخی و این دید نگاشته شده‌اند که عربی یکی از زبان‌های اروپایی است زیرا به مدت هشتصد سال زبان دولتی و رسمی چندین کشور اروپایی بوده است و حتی در دوره استعمار اروپاییان بر کشورهای عربی، برای درک فرهنگ کشورهای مستعمره، عربی یکی از زبان‌های آموزشی اروپاییان بوده است (الجبر، ۱۴۳۶: ۲۴). از نیمه دوم قرن بیستم اروپاییان اهتمام بیشتری به فرهنگ و زبان عربی داشته‌اند تا جایی که بخش‌های جدیدی برای آموزش زبان عربی و دروس اسلامی در سطح لیسانس در دانشگاه‌های مختلف اسپانیا ایجاد شد البته تدریس زبان عربی در بین دانشمندان اسپانیا به‌طور ویژه و تمام اروپا به‌طور کلی از قرون وسطی رایج بوده است (نجیب العقیقی، ۱۹۶۵: ۳۱). و در حال حاضر در دانشگاه‌های مختلف اسپانیا گروه عربی وجود دارد که عبارت‌اند از: دانشگاه اوتونوما در شهر مادرید، دانشگاه کومبلوتنسی در شهر مادرید، دانشگاه بارسلونا، دانشگاه کاردیز و دانشگاه اشبیلیه، دانشگاه سلمنقه، دانشگاه المیریئه، دانشگاه اوفیدو و دانشگاه زبان در جزایر قناری. (مجموعه من المولفین، ۱۴۳۶: ۲۳). دانشگاه فیلیپس ماربورگ آلمان نیز بخش گرایش زبان و ادبیات عربی دارد، در این رشته به دانشجویان مهارت‌های زبانی پیشرفته در سطحی که دانشجو بتواند متون را تفسیر تجزیه و تحلیل کند آموزش داده می‌شود و بر متون عربی با تأکید بر بافت تاریخی، اجتماعی و فرهنگی مطالعه و بررسی می‌شود. همین دانشگاه گرایش علوم سیاسی و اقتصادی دارد که در این رشته نیز آموزش زبان عربی برای دانشجویان ضروری است.

۶- آموزش زبان عربی در دانشگاه‌های اروپا

در دانشگاه‌های اروپایی به‌طور عمومی در دانشکده‌های زبان، عربی نیز آموزش داده می‌شود و در مقاطع مختلف کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری دانشجو می‌پذیرند به‌طور مثال در دانشگاه آدام میتسکیفیچ در شهر پوزنان در لهستان زبان عربی در دانشکده زبان و نیز تا سطح ارشد و دکتری دانشجو می‌پذیرد و در برخی از دانشگاه‌های اروپایی نیز در دانشکده ادبیات و با عنوان واحد آموزش زبان و فرهنگ عربی تدریس می‌شود همچون دانشگاه کوپرنیکوس در شهر تورن لهستان و در برخی از دانشگاه‌ها مانند کازمیر (Kazimierz Wielki) در شهر بیدوگوتچ در شمال لهستان زبان عربی به‌طور تطبیقی تدریس می‌شود. (ستار سعید زوینی، ۲۰۱۴: ۳)

آموزش عربی در دانشگاه‌های اروپا یا در غالب مدارک دانشگاهی و دوره‌های ویژه آموزش عربی و دروس اسلامی است و یا به شکل مواد درسی جانبی در بخش‌های عمومی آموزش داده می‌شود و اما موسسه‌های خصوصی آموزش زبان‌های بیگانه دوره‌های تکمیلی بعد از اتمام دوره دانشگاهی برای علاقه‌مندان برگزار می‌کنند.

مدارک دانشگاهی و دوره‌های عربی به شرح زیر است:

مدارک و دوره‌های دانشگاهی ویژه زبان عربی			
دانشگاه	دوره تحصیلی	تعداد صندلی و ظرفیت	تعداد ساعت
دانشگاه غیرانتفاعی مادرید	کارشناسی ارشد، مطالعات اسلامی و عربی معاصر	۴۵	۶۰
	تخصص زبان‌های آسیایی و آفریقایی: عربی، چینی و ژاپنی	عربی: ۳۰ چینی: ۳۰ ژاپنی: ۳۵	۲۴۰
دانشگاه کومپلوتنسی مادرید	مطالعات سامی و اسلامی	۳۵	۲۴۰
دانشگاه الیکانت	دوره تحصیلات تکمیلی عربی و اسلامی	۵۰	۲۴۰
دانشگاه مرکزی بارسلونا	دوره عالی آموزش عربی و عبری	-	۲۴۰
دانشگاه قادش	دوره عالی عربی و اسلامی	-	۲۴۰
دانشگاه گردانا	دوره عالی عربی و اسلامی	۵۰	۲۴۰
دانشگاه سلمنقه	دوره عالی عربی و اسلامی	۵۰	۲۴۰
دانشگاه سویل	دوره عالی عربی و اسلامی	۵۰	۲۴۰

۷- مواد درسی آموزش زبان عربی در اروپا

بخش گسترده آموزش زبان عربی در اروپا مساجد و مراکز اسلامی هستند که عمدتاً کتاب‌ها و مواد درسی آن‌ها هم در کشورهای عربی و خصوصاً عربستان سعودی تألیف و تنظیم می‌شوند که معمولاً براساس تجربه‌های مؤلفین در آموزش زبان عربی به عرب‌زبانان و مسلمانان به رشته تحریر درمی‌آیند درحالی‌که واضح است که تمامی کتاب‌های آموزش زبان عربی که برای عرب‌ها در نظر گرفته شده است به دلیل تأکید ویژه بر قواعد از یک‌سو و جنبه بومی و منطقه‌ای آن‌ها از سویی دیگر که شاخصه اصلی بیشتر این تألیفات به شمار می‌رود، برای زبان‌آموزان اروپایی مناسب نیست. بخش دیگری از کتاب‌های درسی در خود کشورهای اروپایی یا توسط مؤلفین عربی که در اروپا زندگی می‌کنند تألیف می‌شود و یا توسط افرادی با رگ و ریشه اروپایی و در جو اروپا نوشته می‌شوند و از آنجایی‌که مواد درسی آموزش زبان عربی در اروپا باید بر اساس نیازها و شرایط علمی حاکم بر آنجا تألیف شوند شاید گروه دوم موفق‌تر باشند و کتاب‌هایشان بازدهی بیشتری داشته باشد به‌رروی بررسی برنامه‌ها و مواد درسی که در اروپا انتشار بیشتری یافتند گویای ملاحظاتی است که عبارت‌اند از:

- هرچند که مقایسه چاپ‌های مختلف نشان دهنده پیشرفت ثابت روبرو جلو است، ولی باز هم به مرحله پختگی نرسیده و هنوز نقص‌های آشکاری دارند.

- بیشتر این کتاب‌ها تجاری چاپ می‌شوند و از مطالعات تطبیقی متضاد بین زبان عربی و زبان دوم برخوردار نیستند همان‌طور که فاقد مطالعات تجزیه و تحلیل اشتباهات هستند.

- پایین بودن سطح علمی و آموزشی برخی از این کتاب‌ها، تمایل به زبان کوچ و بازار و استفاده از کلمات غیرعربی مثلاً برخی از این کتاب‌ها به جای الحافله از کلمه (باص) و به جای الهاتف از کلمه (تلفون) استفاده می‌کنند و این ذهن دانشجو را تنبل می‌کند زیرا کلمات انگلیسی برای دانشجویی که زبان مادری وی است آسان‌تر است و کلمات جدید را یاد نمی‌گیرد.

-متونی که در این کتاب‌ها استفاده شده بیشتر متن‌های پیش‌پاافتاده‌ای است که بر گفتگوهای غیررسمی تکیه دارند و بیشتر ویژگی‌های پراکنده قومی را دربرمی‌گیرند که می‌تواند برای دانشجویان زنده باشد.

-در سال‌های اخیر کتاب‌هایی به‌وسیله موسسه‌های دولتی غربی با کیفیت عالی و فاخر چاپ شده‌اند که برخلاف ظاهر آراسته تماماً مغایر با دین و تمدن اسلامی و عربی می‌باشند که با هدف ذوب کردن فرزندان مسلمین و عرب در جو اروپا تألیف شده‌اند و از آن‌جاییکه هدف اصلی در این تألیفات مبارزه با فرهنگ اسلامی عربی بوده نتوانسته‌اند در آموزش زبان کارآیی لازم را به عمل آورند (موقع الفنار للاعلام، ۱۶ ینایر ۲۰۲۲)

۸- چالش‌های اصلی برنامه‌های درسی آموزشی عربی در اروپا

آموزش عربی در اروپا تا مدت‌ها به همان روش سنتی ادامه داشت که بیشتر به یادگیری قواعد کلی و ترجمه تحت‌اللفظی تکیه داشت؛ زیرا هدفی غیر از آشنایی با متون تاریخی اندلس نداشت. لیکن دیری نپایید که این روش‌ها و برنامه‌های درسی جای خود را به برنامه‌های آموزشی جدیدی دادند که عربی را به‌عنوان یک زبان زنده که بیش از سیصد میلیون انسان به آن سخن می‌گویند و زبان دینی بیش از یک میلیارد مسلمان است، می‌شناسد.

باید توجه داشت که زبان عربی هم‌خانواده زبان‌های اروپایی نیست بنابراین آنان که در جو اروپا رشد می‌کنند با زبان عربی بیگانه به شمار می‌روند و حتی عرب‌هایی که در اروپا متولد شده و رشد کرده‌اند نیز با همان زبان رایج آنجا انس گرفتند بنابراین فراگیری عربی برایشان سخت است؛ از دیگر سو زبان عربی به دلیل ماهیت و ریشه‌های متفاوتی که با زبان‌های رایج در اروپا دارد زبان‌آموزان را با مشکلات و دشواری‌های زیادی در روند آموزشی مواجه می‌کند، برخی از این مشکلات عبارت‌اند از:

۱- جنبه‌ی آوایی: برخی از آواهای عربی در زبان‌های اروپایی وجود ندارد بنابراین تلفظ و شنیدن آن‌ها برای زبان‌آموزان سخت است.

۲- جنبه‌ی ترکیبی (صرفی و نحوی): مشکلات و دشواری‌های صرفی و نحوی در بخش‌های مختلفی به چشم می‌خورد همچون: عدم تمایز بین ریشه‌ی فعل‌ها.

۳- سختی‌های دیگر: دشواری‌های مختلف دیگری وجود دارد از جمله فراوانی مترادف‌ها در زبان عربی. (بشیر عبیدی، ۱۴۳۶: ۷۶)

باوجوداینکه روش‌های آموزشی جدید تکامل‌یافته‌تر از روش‌های سنتی هستند و شاهد افزایش مراکز آموزش عربی خصوصی و آکادمی در اروپا هستیم ولی همچنان چالش‌ها، نقص‌ها و مشکلاتی وجود دارد از جمله:

بسیاری از مؤسسات صلاحیت علمی لازم برای پاسخ‌گویی به نیازهای روزافزون زبان‌آموزانی که به آن‌ها مراجعه می‌کنند را ندارند. محدود بودن آموزش زبان عربی در سیستم آموزشی رسمی اروپا، در مقایسه با حضور جمعیت قابل‌توجه عرب و مسلمان در ترکیب جمعیتی جوامع اروپایی. نبود مرجع آموزشی قوی و یکسان برای آموزش زبان عربی و عدم همکاری مؤسسات و آموزشگاه‌های زبان عربی و مؤلفین کتاب‌های درسی. فقدان برنامه درسی مکتوب مناسب و کتاب‌های ویژه آموزش عربی. یکی از اساتید اسپانیایی می‌گوید: «یک احساس جاری ادامه‌دار وجودم را پر می‌کند که این (نبود برنامه درسی مکتوب مناسب) باعث شده است که زبان عربی در جایگاه پایین‌تر و سطح دوم برنامه‌های مدارس آموزشی قرار بگیرد ...» (مجموعه‌ای از مؤلفین، ۱۴۳۶: ۲۲). اختلاف آشکار سیاست‌های آموزشی

اروپاییان در برخورد با مهاجرین و مؤسسات آموزش زبان عربی؛ زیرا در برخی از کشورهای اروپایی با وجود مجوزهای قانونی، مشکلاتی را برای آموزش زبان عربی ایجاد می‌کنند. برخی از عرب‌ها گویش‌های عربی را بر عربی فصیح ترجیح می‌دهند درحالی‌که گویش‌ها همچون عربی فصیح غنی و پر بار نیستند و آنچه دارای ویژگی جهانی شدن است و در برابر زبان‌های زنده دنیا مطرح می‌شود عربی فصیح و معیار است نه گویش و در جامعه علمی و دانشگاهی گویش کارساز نیست و این درحالی‌است که منافع تجاری و شرایط جغرافیایی برخی از گویش‌ها را جایگزین عربی فصیح کرده است برای نمونه در کشور اسپانیا به دلیل همسایگی با مراکش و روابط اقتصادی بین دو کشور گویش مغربی به اندازه‌ای رواج یافته است که بخشی از برنامه درسی بسیاری از دانشگاه‌ها همچون دانشگاه دولتی کادیز (UCA)، دانشگاه مورسیا و دانشگاه اوتونوما در مادرید است. (مجموعه من المؤلفین، ۲۰۱۵: ۲۴).

۹- پیشنهادها و راه‌حل‌ها

تنها زمانی نشر زبان عربی به شکل صحیح صورت می‌گیرد که مسئولین آموزشی آن برخی از جنبش‌های مدرن که در آموزش موفق بودند را اجرا کنند و از جمله این جنبش‌های مدرن، جنبش استانداردسازی است. (الحدیدی، ۱۴۳۸: ۲۶). از دهه ششم قرن بیستم به بعد دنیا شاهد تحولات بزرگی در زمینه‌های مختلف علم زبانشناسی تطبیقی بوده است و تغییرات بسیاری در رشته آموزش زبان‌های خارجی رخ داده است (الصینی، ۲۰۰۶: ۱۶)، لذا آموزش زبان عربی برای غیر عرب‌ها هم باید هماهنگ و همزمان با تحولاتی که در زمینه‌های آموزشی به صورت کلی رخ می‌دهد پیشرفت کند؛ بنابراین آموزش بر مبنای استانداردها و شاخص‌های واضح و مشخص ضروری به نظر می‌رسد که باید همه برنامه نویسان و مسئولین در همه شاخه‌های علمی برای اطمینان از کیفیت آموزش آن را رعایت کنند؛ و به عنوان نمونه می‌توان به نکات زیر اشاره کرد:

-مهم‌ترین نکته‌ای که در آموزش زبان دوم باید در نظر گرفت این است که زبان‌آموز با حواس پنج‌گانه زبان را یاد می‌گیرد و زبان‌آموز قبل از این که بگوید می‌شنود و قبل از این که بشنود می‌بیند بنابراین باید برای زبان‌آموز محیطی ایجاد کرد که در آن همه این مراحل را تجربه کند.

-همسان‌سازی آموزش زبان عربی با چهارچوب مشترک اروپایی آموزش زبان‌ها.

-رعایت حال دانشجو و نیازهای آن: طراحان مواد درسی باید در مضمون و مرحله تحصیلی تفاوت بین زبان‌آموزان را در نظر بگیرند. در حال حاضر کتاب‌ها و مواد درسی که در سراسر اروپا منتشر می‌شود یکسان است درحالی‌که بیشتر از بیست و پنج زبان رسمی در اروپا وجود دارد و قطعاً طبیعت زبان مادری از نظر آواها، ترکیب‌ها، صرف و نحو و ... در یادگیری زبان جدید تأثیرگذار است. مثلاً آموزش عربی برای کسی که زبان مادری وی فرانسوی است با کسی که زبان مادری اش آلمانی است تفاوت زیادی دارد. بسیاری از کتاب‌های درسی آموزش عربی در اروپا همان کتاب‌های درسی کشورهای عربی هستند درحالی‌که این کتاب‌ها برای غیر عرب‌ها کفایت نمی‌کنند و برخی از سرفصل‌ها مناسب دانشجوی اروپایی نیستند. در بسیاری از کشورهای عربی به جای آموزش زبان عربی به آموزش دستور زبان عربی می‌پردازند (شبلی، ۱۹۹۰: ۲۰). حال اگر یک دانشجوی اروپایی قواعد و دستور زبان عربی را کاملاً حفظ کند و یاد بگیرد آیا در حرف زدن، شنیدن و نوشتن به عربی ورزیده می‌شود؟ قطعاً خیر؛ بنابراین در تألیف و تنظیم برنامه درسی آموزش زبان عربی برای زبان‌آموزان اروپایی باید جنبه تطبیقی و گفتاری بر جنبه قواعد و دستور زبان غلبه داشته باشد

زیرا هدف اصلی این است که زبان‌آموز بتواند به عربی حرف بزند درست بشنود و بفهمد و نیز بتواند متون عربی را درست بخواند.

-آموزش گام‌به‌گام به زبان: رعایت ترتیب بر اساس میزان اهمیت مطالب و این که کدام مرحله زودتر و کدام مرحله دیرتر آموزش داده شود. قطعاً هدف نهایی آموزش زبان دوم این است که زبان‌آموز بتواند به آن زبان حرف بزند، پس اولین مرحله با تطبیق شروع می‌شود تا دانشجو بتواند حرف‌های دیگران را درست بشنود و بفهمد و در مرحله دوم باید متن‌های نوشته شده به آن زبان را بخواند و مفهوم را درک کند. پاسخ به این سؤال که برای آموزش یک زبان به غیر گویشوران چه ترتیبی را در پیش بگیریم ذهن طراحان و متخصصان زیادی را به خود مشغول کرده است یکی از افرادی که در این مبحث به‌طور گسترده بحث کرده است ساطع الحصری است وی می‌گوید سه روش کلی وجود دارد:

۱- شروع کردن با قواعد و دستور زبان را اساس آموزش قرار دادن.

۲- شروع کردن با خواندن و خواندن مطالب به زبان هدف را اساس آموزش قرار دادن.

۳- شروع کردن با گفتگو و ممارست و این را اساس آموزش قرار دادن. (الحصری، ۱۹۵۶: ۱۸۹).

-تعیین معیارهایی برای انتخاب واژگان عربی پرکاربرد: هرچند که عموم برنامه‌های درسی و طراحان در ظاهر با چهارچوب مرجع اروپایی اعلان موافقت کردند ولی با یکدیگر اختلاف زیادی دارند، انتخاب واژگان در هر مقرر درسی با توجه به اهداف تعیین شده متفاوت است مثلاً آنچه به کارگران و مهندسانی که برای کار وارد کشوری می‌شوند با آنچه به دانش‌آموزان آموزش داده می‌شود متفاوت است؛ بنابراین در انتخاب واژگان و قواعد باید آسانی، محوری و کاربردی بودن را مدنظر داشت.

-دوگانگی زبانی: آموزش زبان عربی فصیح و آموزش گویش‌ها در دو مستوی جداگانه بدون آن که آسیبی به زبان عربی فصیح وارد شود و گویش‌ها با فصیح مخلوط نشود.

در تألیف کتب درسی آموزشی، برای آموزش عربی به گویشوران زبان‌های دیگر باید به این مهم توجه داشت که معمولاً زبان‌آموزان افرادی هستند که به بلوغ فکری و جسمی رسیده‌اند ولی در یادگیری زبان در مرحله ابتدایی هستند بنابراین مؤلفین باید متن‌هایی متناسب با سن و سال و سطح فکر دانشجو انتخاب کنند و از آوردن متن‌های ساده و کودکانه که برای افراد بزرگ‌سال می‌تواند خنده‌آور یا حتی خسته‌کننده باشد پرهیزند.

۱۰- نتیجه‌گیری

آموزش زبان دوم در عصر کنونی یک نیاز مبرم است و زبان عربی همچنان جزو زبان‌های زنده و پرتعداد دنیاست که در کشورهای مختلف دنیا تدریس می‌شود، زبان رسمی بیست و پنج کشور با جمعیتی حدود پانصد میلیون نفر و زبان دوم یک و نیم میلیارد مسلمان است. شرایط استراتژی و نعمت‌های خدادادی کشورهای عربی را به نقطه تحولات عصر انرژی تبدیل کرده است همه و همه این‌ها بر اهمیت یادگیری عربی افزوده است. در اروپا نیز انگیزه‌های مختلفی همچون دینی (برای مسلمانان)، سیاسی (برای حکومت‌ها)، اقتصادی و اجتماعی برای آموزش و یادگیری زبان عربی وجود دارد. قسمت عمده آموزش زبان عربی در اروپا به شیوه‌های سنتی و در مساجد صورت می‌گیرد زیرا بیشترین طرفداران آموزش زبان عربی در اروپا مسلمانان مقیم اروپا و اروپایی‌های مسلمان هستند که البته جمعیت قابل توجهی هم دارند؛ و بخش محدود آن به شیوه‌های آکادمیک و در دانشگاه‌ها نیز تدریس می‌شود. چالش‌های مختلفی همچون نبود مرجع مورد تأیید همگان، تکیه بر گویش، تجاری بودن کتاب‌های درسی و اعتماد به روش‌های سنتی در قسمت عمده آموزش زبان عربی در اروپا یعنی مساجد و مراکز دینی. علاوه بر همه این‌ها تفاوت‌های ساختاری زبان عربی با زبان‌های اروپایی و سختی‌هایی که به ماهیت زبان عربی برمی‌گردد به‌عنوان یک چالش مهم پیش‌روی زبان‌آموزان اروپایی قرار دارد.

آموزش زبان عربی نیز باید همزمان با پیشرفت‌های علمی دیگر پیشرفت کند و مطابق با استانداردهای زبانی و شرایط زبان‌آموزان اصلاح شود آموزش زبان عربی در اروپا همچون بخش‌های آموزشی دیگر ترقی داشته است ولی همچنان خالی از ایراد نیست و نیازمند اجرایی کردن استانداردهای تعیین‌شده در زمینه استاد دانشجو و مواد درسی است و این نیازمند هماهنگی بین مؤسسات و مراکز آموزش عربی، وجود مرجعی قوی و مورد تأیید همگان و اصلاح مواد و برنامه‌های درسی است؛ و از آنجایی که جو اروپا با فرهنگ و زبان عربی بیگانه است، باید برای زبان‌آموزان محیط آموزشی فراهم کرد که بتوانند عربی را با تمام حواس پنج‌گانه درک و به نمایش بگذارند. زبان روش‌های متعددی برای آموزش دارد، از جمله آموزش آن بر اساس محتوا و نه فقط مهارت‌ها است، زیرا زبان یک مجموعه یکپارچه است بنابراین مدرس باید همه این مجموعه را در سه سطح مورد توجه قرار دهد: آمادگی قبلی، یعنی قبل از پیوستن به آموزش زبان عربی و اطمینان از تحقق آن، آمادگی حین کار، اطمینان از اجرای آن و تمرین بعدی به‌منظور تقویت.

۱۱- منابع

۱۱-۱ کتاب‌ها

- احمد شبلی (۱۹۹۰)، تعلیم اللغة العربیة لغير العرب، چاپ پنجم، مصر، قاهره، مکتبه النهضة المصریة، در قاهره.
- الحدیدی، علی عبدالمحسن (۱۴۳۸). معاییر التعلیم اللغة العربیة للناطقین بلغات أخرى، چاپ اول، عربستان سعودی: مرکز ملک عبدالله لخدمه اللغة العربیة.
- الجبر، بدر بن ناصر (۱۴۳۶). تجارب تعلیم اللغة العربیة فی اروپا، چاپ اول، عربستان: مرکز ملک عبدالله لخدمه اللغة العربیة.
- ساطع الحصری (۱۹۵۶)، دروس فی اصول التدریس، اصول التدریس اللغة العربیة، لبنان، بیروت، دار الکشاف.
- السید غنیم، کارم (۱۹۹۰): اللغة العربیة والصحة العلمیة الحدیثه، مصر، قاهره، مکتبه ابن سینا.
- الصینی محمود اسماعیل (۲۰۰۶)، الاسس العلمیة فی انشاء معهد اللغة العربیة بجامعة الملک سعود، کنفرانس جهانی دانشگاه ملک سعود و سهم آن در آموزش زبان عربی به غیر عرب‌ها، دانشگاه ملک سعود، آموزشگاه زبان عربی ریاض، ۱۹ دسامبر.
- عبدالرحمن بدوی (۱۹۹۳)، موسوعه المستشرقین، لبنان، بیروت، موسسه دارالعلم للملایین.
- فیلیپ دی طرازی (۲۰۱۲). اللغة العربیة فی أوروبا، چاپ اول، مصر قاهره: مدینه النصر، موسسه هنداوی للتعلیم و الثقافة.
- قمر عبده مصطفی، احمد طاهر، ناهد محمد رشاد، عبدالوهاب محمد مسعود، علی اسماعیل و محمد صادق (۱۹۸۴). اللغة العربیة لغير الناطقین بها، تقدیم: محمد یحیی طلعت، قاهره: مرکز ملی تحقیقات تربوی.
- کشک (د.خدیجه) و العبدی (د.بشیر) و دیگران، (۲۰۱۴)، تعلیم اللغة العربیة للناطقین بغيرها فی اروپا: واقعا و تحدیات و آفاق، فرانسه، پاریس المرصد برای آموزش زبان عربی.
- مجموعه من المولفین (۲۰۱۵). تحریر: د. ماء العینین، اللغة العربیة فی اسبانيا، چاپ اول، عربستان: مرکز ملک عبدالله لخدمه اللغة العربیة.
- المطلبی، غالب فاضل (۱۹۸۶): فی الاصوات اللغویة. دراسة فی أصوات المد العربیة، عراق، بغداد، وزارت فرهنگ و ارشاد.
- نجیب العقیقی (۱۹۶۵)، المستشرقون، مصر، قاهره، دارالمعارف، در سه جلد چاپ شد و از مهمترین منابع خاورشناسی در زبان عربی به شمار می‌رود.
- وافی علی عبد الواحد (۱۹۴۷): نشأة اللغة عند الإنسان والطفل، مصر، قاهره، دار الفكر العربی.

۱۱-۲ مقالات

- اشکواری و غفارزاده (۱۳۹۵)، نقش دارالترجمه طلیطله در انتقال علوم اسلامی به غرب، نشریه تاریخنامه خوارزمی، زمستان، شماره ۱۴.
- احمد الدبابی، (۲۰۱۳) أهم المرجعیات التعلیم خاص باللغة العربیة فی فرنسا، چاپ المرصد الاروبی لتعلیم اللغة العربیة.
- خمیری عبدالحفیظ (۲۰۰۹)، تعلیم اللغة العربیة فی الغرب بین الاختصاص و السمسرة (فرنسا نموذجیا)، جویلیه.

- زینب عبدالحسن زهیری (۲۰۱۲): تاریخ الاستشراق الالماني فی القرنين التاسع عشر و العشرون دراسة تاريخية، عراق، مجله دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه بابل، شماره ۹.
- ستار سعید زوینی (اوریل ۲۰۱۴)، اللغة العربية فی جامعات اوربا، کویت، مجله البيان.
- سید محمود، (۲۰۲۲) تعليم اللغة العربية بجامعات اروبا ... فرص و تحديات فی تجربة أكاديمية، موقع الفنار للاعلام.
- سارة عبد المحسن (۱۶ سبتمبر ۲۰۱۴): ۳۰ متدربا بورشہ عمل حول تعليم اللغة العربية فی الدول الاسكندنافية، عن الموقع الالكتروني لصحيفة اليوم السابع، الثلاثاء،
- <http://www.youm7.com/story/2014/9/16/30->
- www.iqrashop.com, 15/ 6/2022 صفحه رسمی مسلمانان اروپایی) -
- طرق تصميم برامج تعليم اللغة العربية فی ضوء الإطار المرجعي الأوربي المشترك للغات: موقع
- Calenda, le calendrier des lettres et des sciences humaines et sociales.
<http://calenda.org/239156>
- العربية فی إيطاليا، موقع بانوراما الشرق الأوسط، بتاريخ ۱۵ يوليو ۲۰۱۴.
- <http://www.mepanorama.net/458342/>
- د.فحتی علی و محمد عبدالروف، المرجع فی تعليم اللغة العربية للأجانب، مكتبة وهبة، ۲۰۰۳.
- کشک (د.خدیجه)، مقدمة للادب المقارن و دروه التقريبي ما بين الشرق و الغرب، مجلة التعارف، مركز دراسات و الأبحاث بالمعهد الأروبي للعلوم الانسانی، شماره ۱ أبريل ۲۰۰۳.
- د.نبیل علی، الفجوة الرقمية: فی روية عربية لمجتمع المعرفة، المجلس الوطني، کویت ۲۰۰۵.
- هانی صلاح الدنمارک (۲۰۲۲): تحديات أمام تدریس اللغة العربية لأبناء الجالية المسلمة، موقع اللغة العربية صاحبة الجلالة، صحيفة دولية تهتم باللغة العربية فی جميع القارات.

Investigating the process of Arabic language education in European countries

**Associate professor, dept. of Arabic language and literature,
Hakim Sabzevari University**

Abdolahad Firoozi

Master of Arabic language and literature, Hakim Sabzevari University

Abstract

Arabic language education, due to its connection with ideological issues, is beyond a certain country, and Europe has been influenced by it since the very first periods. From the 8th to the 12th century, Arabic was the scientific language of the world. Since then, Europeans have always had scientific and political relations with the Arabic language. Even now, the Arabic language still has fans and is taught in Europe, six million Arabs live in France alone. In Germany and the Netherlands, a significant part of the citizens are Muslims or people with Arab roots or Arab immigrants. In any case, even today, Arabic language education is still thriving in Europe, and since Arabic is the language of Islam, and according to official statistics, Islam is still expanding, despite the spread of secular beliefs and atheism in all parts of the world. According to the Pew Research and Studies Center in America, until 2050, Islam and Christianity will still have the most followers in the world, so the Arabic language will be prosperous in the future and due to its importance in this research, using the collection and descriptive-analytical method. We will examine the process of teaching Arabic language in Europe and we are looking to examine the current status of Arabic education, its problems, obstacles and challenges in European countries and provide solutions. Challenges such as: the inconsistency of Arabic language teaching institutions in European countries, the lack of a strong and universally approved reference, the commercial nature of textbooks and the lower level of teaching materials for teaching this language compared to other European textbooks.

In order to solve these challenges, standardization of curricula, gradation and observance of order in educational stages, keeping in mind the conditions and needs of language learners and aligning Arabic language education with the common European framework of language education can have a great impact in solving these challenges.

Keywords: Europe, Arabic language teaching methods, goals, obstacles, solutions.